

Urmakardottern

Anita Holmén

Kapitel 17

ANITA FORTSÄTTE att åka till torpet och hänga i hängmattan. Svärsonen Lars gjorde i ordning en ateljé på vinden. Någon-ting konstigt hade hänt med henne nu efter trafikolyckan. Hon var inte rädd längre att vara ensam på torpet. Detta fenomen förvånade mycket. Hon vågade ligga ute i hängmattan till sent om natten under varma nätter. Dessutom sov hon mycket gott ensam i sitt gröna rum på torpet i Roslagen. Förr om åren hade hon varit skrämmd så fort hon hörde något konstigt ljud. Det kunde nog braka till ordentligt i timret i det gamla huset när det blåste och det kunde prassla mystiskt. Det kunde tjuta, skramla och knaka i svarta natten. Nu låg hon där lugnt och sov.

Anita var nu ensam. Det var också fallet med hennes syster Gun. De tyckte att de skulle ge sig ut på en drömresa och fara till Badgastein i Österrike, där deras söner varit och som de berättat mycket om. Först tog de sig till Malmö. Resan startade vid Turning Torso i Malmö. Därifrån tog en buss dem ned genom Europa. Första stoppet blev i Dresden. Kulhåll fanns fortfarande kvar sedan andra världskriget i några av husen i staden. Dresden hade varit en av de städer i Tyskland som drabbats värst. Hela staden hade eldhärjats efter intensiva bombningar av de allierade. Innan dess var Dresden en av Europas vackraste städer. Inte mycket hade blivit kvar. Bussen stannade sen i närheten av Tiergarten i Berlin, där det gjordes uppehåll i några timmar, kanske inte så långvarigt som de önskade, men de fick i alla fall åka en tur runt med bussen och se var Berlinmuren funnits en gång och komma till kvarteren Puderdosan och Läppstiftet som bevarats som minne från kriget. De tog foton härifrån med sig hem till Sverige.

I Badgastein bodde de på hotellet där deras söner Jim och Patrik

bott åtskilliga gånger. De hade varit entusiastiska slalomåkare och kommit dit på vintrarna. Hotellbyggnaden var ett annex till det gamla kända hotellet Hof. Det fanns bassäng, radioaktiva bad, möjlighet att göra inpackningar i lera, vinprovningar och mycket annat som kunde roa turister. I bassängen kunde man ligga i vattnet och titta upp emot de omgivande alptopparna. Man kunde också ta en linbana upp på höjderna och vandra bort i det vackra alplandskapet, kanske stanna till vid någon porlande bäck, där smältvatten rann utför bergslutningen och vandra mot någon restaurang med hissande utsikt ut över nejden.

Det blev också en utflykt till Salzburg, där de kunde sitta på härliga kaféer eller strosa runt på idylliska gator och besöka Mozarts födelsehägnhet. Runt om fanns höga snöklädda alptoppar. När Anita satt ibland den vackra bebyggelsen drömde hon om att få komma tillbaka till staden, när musiken flödade som mest under de så kallade Saltsburgspelen. I Salzburg kunde man heller inte undgå eller motstå Mozartkugeln, som bestod av chokladpraliner med marsipan och nougat. Över allt på husen hängde vackra skyltar med sirliga former, som marknadsförde dessa praliner.

Det blev också en dagsutflykt till Venedig. Vem hade inte drömt om att få komma dit och sitta i en gondol på kanalerna i staden? Efter en längre bussresa uppenbarade sig Venedig med sitt vatten i ljusa turkosblå färger och sina vackra byggnader. De första de gjorde var att sätta sig i en gondol och från kanalernas horisont beskåda staden. En stiligt klädd gondoljär tog dem fram i en långsmal ranglig båt med en stor paddelåra i aktern. Överallt fanns nya kanaler och över allt fanns broar, som de tog sig under. De var smalt på många ställen och många andra gondoler, som trängdes om utrymmet. Gondoljäreerna sjöng smäktande italienska serenader. Anita hade sedan barndomens grammofonskivor haft en speciell förkärlek för den musik som fanns i denna del av världen och för det vemod som kunde finnas i den. Nu var det något alldeles extra att få höra den på plats i en äkta gammaldags italiensk miljö. Vid ett brofäste strålade tre gondoler samman. Tre tenor blandade sin röster tillsammans så att det ekade kraftfullt mellan husen i kanalen. Anita var alldeles hänförd.

Efter båtturen skulle hon helst ha velat göra om samma tur igen,

men de fortsatte istället till fots genom staden, över många broar och in i många affärer med färgsprakandet guldglänsande venetianskt glas, karnevalsmasker och karnevalskläder och mycket mycket annat.

Många foton fanns i kameran vid hemkomsten, när det skulle hållas kalas för urfadern Paul som fyllde 80 år. Det var på Solliden på Skansen. Dit kom nu hans barn, barnbarn och barnbarnsbarn och Mary förstås. Solen sken först på dem där de satt utomhus på restaurangen och åt och njöt i vårens skönaste tid. Rätt som de var kom en regnskur och de måste flytta in till den glasinfattade scenen intill. De fick tränga ihop sig i ett mer begränsat utrymme, medan regnet dropade mot taket. Nu öppnade Anita kuvertet med sina foton från resan nere i Europa. När Paul fick se bilderna från Berlin lyfte han sakta upp sitt huvud med sitt vackra kritvita hår och tittade på dem med en alldeles speciell blick och sa mycket långsamt. ”Där vid Tiergarden var jag när bomberna föll över Berlin, just där på denna plats som ni nu har besökt”. Ruinerna efter bomberna hade blivit till krigsminnesmärken som i folkmun fått namnen Puderdosan och Läppstiften. Så började han så sakteliga berätta om det han varit med om under andra världskriget, om det som han tidigare aldrig kunnat berätta. Nu var han redo att prata och de att fråga honom.

Först kom några ord och meningar och allt eftersom minnena dök upp, kom mer. De tog sig så småningom bort mot bilen och körde till hemmet på Åsögatan. Och så satt Paul Brickvall i sex timmar i sin länsfåtölj och berättade om den Pavils Cichanoviés som varit med om andra världskriget 1939-1944, medan Anita och Patrik lyssnade.

Han berättade att han i omgångar tillsammans med sin vän Wladis åkt till Berlin för att hämta avställda bilar och köra dem till läkare i Lettland. Just den dagen som bomberna föll över Tiergarden, hade han befunnit sig på ett hotell. När syrenerna tjöt hade de alla sprungit ned i källaren och suttit och väntat i timmar tills det hela var över. När de så kom upp och såg förödelserna hade hotellägaren bjudit alla på champagne för att fira att de överlevt.

Han talade också om hur Sovjetunionen först tagit över Lettland, men att tyskarna sen kommit i ett stort anfall mot Sovjet. Nu värvades lettiska män till den tyska armén. Pavils gjorde allt för att komma undan. Han lyckades få ett pass där han föreföll att vara yngre än han

i själva verket var. Han lade sig också in på sjukhus för en blindtarmsoperation. Till slut gick det inte längre.

Han berättade om att han legat vid fronten i skyttegravar under de kalla krigsvintrarna, då fler frusit ihjäl än som blivit skjutna. Vintervädret skapade stora problem för alla också för fordon och vapen, som inte kunde fungera normalt. Paul berättade hur en nära vän hade blivit skjuten där i helvetet och hur han tagit över vännens päls för att skydda sig mot kölden. Han blev väldigt rörd när han berättade om denna vän som han förlorat där i den bistra vinterkylan. Överallt fanns döda soldater skjutna eller ihjälfrusna. Han berättade hur han vid något tillfälle skulle byta med en annan soldat som stod på vakt nära fiendelinjen. På håll gick det att se hur soldaten stod och lutade sig mot ett träd. När han kom fram såg han att soldaten inte var vid liv. Han var frusen och hård som sten. Han hade blivit skjuten, men beroende på kylan fastnat i stående ställning.

När kriget vände och den sovjetiska armen var på frammarsch förflyttades en del tillbaka västerut. En grupp lettiska soldater transporterades i en båt som blev beskuten av torpeder. Pavils hamnade skadad i en livflotte, som drev omkring på Östersjöns vatten i flera dygn, men återigen hade han änglavakt. Efter några dar blev han omhändertagen. Såren han fått av granatsplitter hade svårt att läka, men när han hjälpligt kunde gå försökte han fly och ta sig upp till Rigabukten. Han hade hört att det gick flyktingbåtar under nätterna till Sverige. Detta var i november 1944...

Anita och Patrik satt länge tysta och förstummade.

Paul hade nu inte längre någon affär att gå till, men han fortsatte att jobba med klockor och hade fortfarande kunder. Urmakarbordet fanns hemma. Ofta blev det utflykt till bankfacket, där han bevarade sina dyrgripar i tjugiga läderlådor, som han tog till kolleger för att avyttra. Han hade många dyrgripar och var noga med att få rimligt betalt för dem. Han var fortfarande affärsman och det tog tid med avvecklingen av allt värdefullt. I affären hade det funnits ett stort lager och mycket att ta hand om.

De hängde klockor också på väggarna i bostaden. Sådana låg i skåp och lådor. Han var noga med att alla barnbarn skulle förses med armbandsur och väckarklockor. Där i lägenheten fanns också många